

Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin

Valtakunnallinen turvallisuusseminaari 2020, Hämeenlinna

Suvi Nipuli

24.1.2020

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Mitä on lähisuhdeväkivalta?

- **Henkilö on väkivaltainen nykyistä tai entistä kumppaniaan, lastaan tai puolionsa lasta, vanhempansa, muuta lähisukulaistaan tai läheistään kohtaan** (Laki turvakotipalveluista 1354/2014)
- **Ilmenemismuotoja esim.:**
 - **Fyysinen väkivalta**
 - **Henkinen väkivalta**
 - **Seksuaaliväkivalta**
 - **Taloudellinen väkivalta**
 - **Vaino**
 - **Ns. kunniaan liittyvä väkivalta**
 - **Väkivallalle altistumista perheessä (lapset)**

Mitä on lähisuhdeväkivalta?

- **Vakavat seuraukset yksilölle ja yhteiskunnalle**
 - Fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset seuraukset
 - Yksilötasolla lisää riskiä sairastua lukuisiin kroonisiin sairauksiin ja autoimmuunisairauksiin (pitkäaikainen stressi aiheuttaa)
- **E erityisen haavoittuva uhriryhmä, koska kynnys hakea apua on korkea, väkivallan uhka on usein jatkuvasti läsnä ja lähisuhdeväkivalta on usein ajan myötä raaistuva ilmiö**
 - Turvakotipalvelun asiakkaista yli 50 prosentilla väkivalta on kestänyt yli vuoden. Yli 20 prosentilla enemmän kuin 5 vuotta.
- **Perheessä eläminen, jossa joku perheenjäsenistä käyttäytyy väkivaltaisesti, altistaa lapsen kaikille väkivallan haitallisille vaikutuksille** (esim. Øverlien 2010; Buckley ym. 2007)

- **Jokainen on kohdannut lähisuhdeväkivaltaa kokeneita työssään, läheisensä elämässä tai omassa elämässään**
 - **Rikosuhritutkimuksen mukaan naisista 4,8 % ja miehistä 2,5 % on joutunut väkivallan ja uhkailun kohteeksi entisen tai nykyisen puolison tai seurustelukumppanin toimesta viimeisen vuoden aikana.** (Danielsson & Näsi 2018)
 - **Suomalaisnaisista 30 % on kokenut fyysistä tai seksuaaliväkivaltaa nykyisen tai entisen kumppanin taholta 15 vuotta täytettyään** (FRA 2014)
- **Pieni osa tulee poliisin tietoon → piilorikollisuutta**
 - **Poliisin tietoon tuli 9 900 lähisuhdeväkivaltatapausta vuonna 2018. Useammin kuin yhden kerran vuoden aikana lähisuhdeväkivallan uhriksi joutui 20 %.** Rikos- ja pakkokeinotilasto.
 - **Kotihälytyksistä yli neljäsosa tuli osoitteisiin, joissa poliisi kävi perheväkivaltatehtävällä puolen vuoden aikana useammin kuin kerran (enimmillään 9 krt / ½ vuoden aikana).** (Fagerlund 2016).

Normipohja ja suositukset

- Juridisesti velvoittavia sopimuksia kuten Istanbulin sopimus sekä lakeja ja direktiivejä kuten Uhidirektiivi.
- Sisäministeriö on sisällyttänyt lähisuhdeväkivallan ehkäisyn paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun linjauksiin
 - Turvallisuutta kaikkialla – paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset (SM 2019:2).
- Sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä Kuntaliiton kanssa luonut suositukset, joiden tarkoitus on ollut tukea kuntia ja alueita lähisuhdeväkivallan ehkäisyssä ja siitä aiheutuneiden ongelmien vähentämisessä
 - Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset. Tunnista, turvaa ja toimi. (SMT 2008:9).

Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin -selvitys

“Stop lähisuhdeväkivallalle!”

- “Stop lähisuhdeväkivallalle!” pyöreän pöydän keskustelu 29.11.2018 ministerien Saarikko ja Mykkänen aloitteesta
 - Jatkosuunnitelmana ministerit esittivät, että STM & SM hallinnon aloilta asetetaan selvityshenkilöt jatkamaan työtä.
- Tehtävänä oli arvioida lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn käytäntöjä sekä sitä, miten hyvät käytännöt voidaan vakiinnuttaa koko maahan ja lähisuhdeväkivaltatyö saadaan rakenteisiin.
- Toimeksianto annettiin 31.1.2019 ja selvitys valmistui 31.3.2019.
- Julkaistu STM:n sarjassa (STM 2019:55).

THL:n selvityksen menetelmät

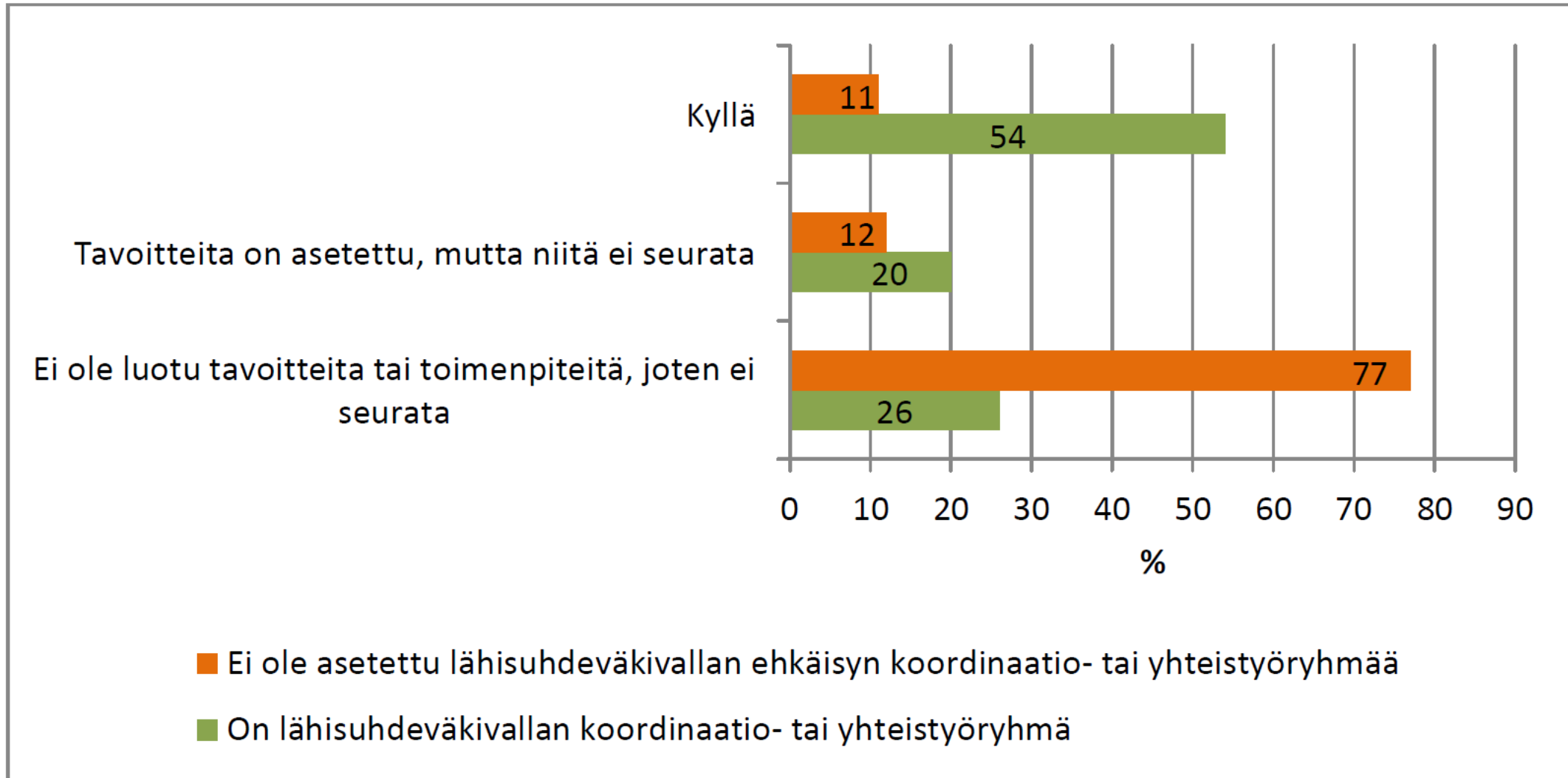
- **Nykytilakyselyt järjestöille ja kuntiin**
 - Kuntakyselyyn vastasi 110 kuntaa, kuntayhtymää tai seudullista toimijaa
 - Järjestökyselyyn vastasi 41 järjestöä.
- **Asiantuntijahaastattelut**
- **Aiemmat selvitykset lähisuhdeväkivallasta ja selvityksissä ehdotettujen kehittämisehdotusten läpi käyminen.**

Mitä selvisi?

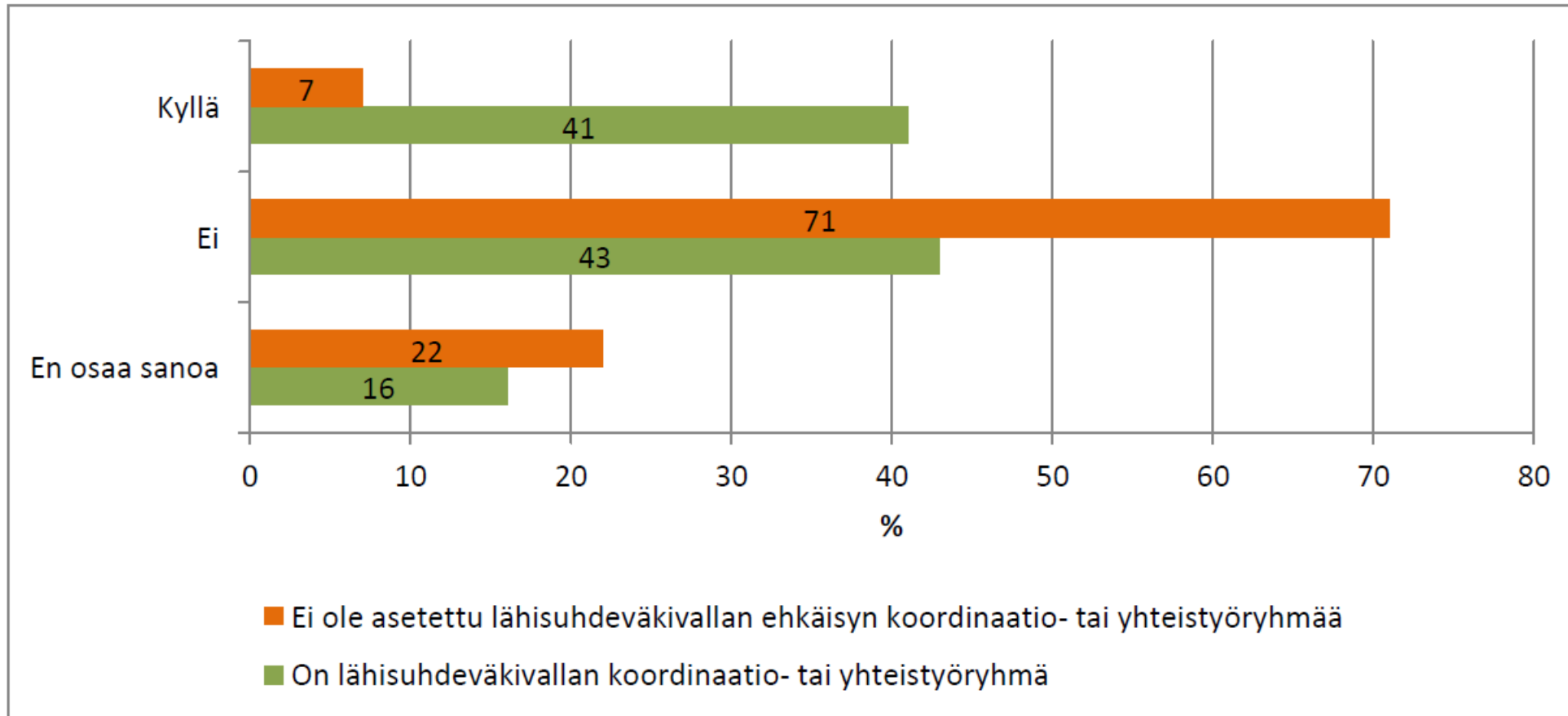
- Kunnissa lähisuhdeväkivaltatyön kehitys on ollut vaihtelevaa
 - Osassa kuntia/alueita väkivaltatyötä on kehitetty pitkäjänteisesti ja työ on saatu ainakin osittain vietyä myös rakenteisiin. Taustalla usein erillisrahoitettuja hankkeita / kehittämistyötä
- On olemassa paljon hyviä käytäntöjä *toimivaksi osoitettuja* tai *toimivaksi koettuja*
 - kattavat väkivallan tunnistamisen peruspalveluissa, riskinarvioinnin, väkivaltapalvelut osana yleisiä tukipalveluja ja erityistukipalvelut.
- Kuitenkin ainoastaan noin puolella kyselyyn vastanneista kunnista / kuntayhtymistä oli suositusten mukaisia rakenteita lähisuhdeväkivaltatyön tueksi.

- **Jos ei ole rakenteita ja kirjattuja toimintatapoja: miten hyvät käytännöt jäävät elämään hankkeen päätyttyä tai asiasta innostuneen työntekijän vaihtaessa tehtävää?**
- **Selvityksen mukaan keskeistä on, että kunnassa/alueella on asetettu lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaatio- tai yhteistyöryhmä**

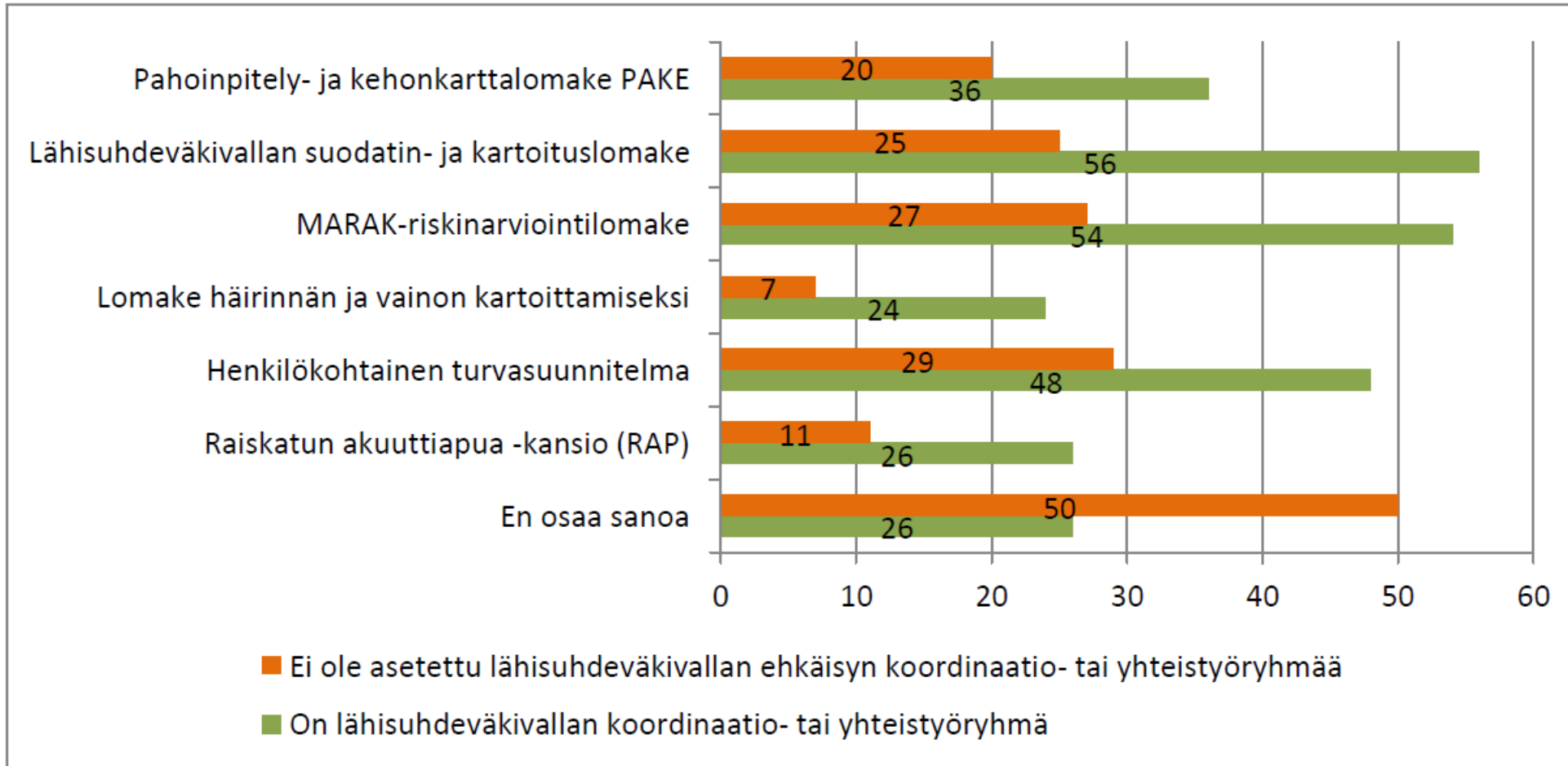
Seurataanko kunnassanne lähisuhdeväkivallan ehkäisyn tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista?

Onko kunnassanne laadittu lähisuhdeväkivaltaan liittyen asiakkaalle palvelupolkuja?

Käytetäänkö kunnassanne / kuntayhtymässä yhtä tai useampaa seuraavista lomakkeista tai ohjeistuksista systemaattisesti silloin kun tarve ilmenee?

Miten eteenpäin?

Velvollisuus toimia kaikilla tasoilla

- Ongelma liian suuri yhden "tason" tai sektorin ratkaistavaksi
 - Valtio, alueet, kunnat, järjestöt yhdessä
 - Yhteistyö, yhteistyö, yhteistyö – yli sektorirajojen
- Tulee tehdä strategista suunnittelua ja asettaa konkreettiset tavoitteet lähisuhdeväkivallan torjumiseksi ja osapuolien auttamiseksi
- Tarvitaan rakenteita, palveluja ja resursseja:
 - Rakenteet tason sisällä ja tasojen välille
 - Palveluja on kaikilla tasoilla ja ne toimivat saumattomasti yhteen eri tasojen välillä (kunta, alue, valtion sote-palvelut)
- Toimintarahaa

Miten näyttäytyy valtionhallinnon tasolla?

- **Strategiatasolla on näkyvissä esim. hallitusohjelman useissa kohdissa, mutta laaditaan myös erillinen Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma**
- **Vahvistetaan rakenteita ja palveluja**
 - **Perusteilla riippumaton naisiin kohdistuvan väkivallan raportoinnin virka**
 - **Seuraa ja arvioi toimenpiteiden toteutumista ja vaikutuksia sekä raportoi tilanteen säännöllisesti suoraan eduskunnalle.**
 - **Perustetaan Istanbulin sopimuksen mukaisen yhteensovittamiselin**
 - **Vahvistetaan palveluja esim. turvakotipalvelut, tekijäpalvelut, sote-keskukset**

Alue- ja kuntatasoilla tärkeää

- **Lähisuhdeväkivaltatyön koordinaattorit ja yhteistyöryhmät**
- **Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelma**
 - Keskeiset tavoitteet sisällytetty myös osaksi hyvinvointikertomusta ja turvallisuussuunnitelmaa
- **Kunnan ja alueen palvelupolkujen laatiminen ja niiden toimivuuden säännöllinen arvioiminen**
 - Saattaen vaihtaen tarpeenmukaisiin palveluihin
 - Onko asiakasryhmiä tai tapauksia, joissa tuntuu, että ei tiedetä miten voisi auttaa? Mikä toimija (esim. järjestö- tai kuntatoimija) voitaisiin pyytää mukaan yhteistyöryhmään?
 - Pystyykö MARAK-työryhmä kokoontumaan riittävän usein? Ohjautuuko sinne riittävästi asiakkaita? Jos ei, miksi? (seulotaanko väkivaltaa, tunnetaanko alueen MARAK, onko oikeat toimijat mukana jne jne)

- **Resursoida työ ja palvelut: työaika ennaltaehkäistä, tunnistaa väkivaltaa ja auttaa**
- **Varmistaa ammattilaisten täydennyskoulutus**
- **Tarjota tietoa palveluista alueen asukkaille**
- **Tarjotaan toistuvasti aktiivisesti apua vaikka asiakas ei sitä itse osaisi tai haluaisi pyytää**
 - **Muistetaan väkivaltaan liittyvä häpeä**
 - **Puhe, että palveluja ei ole voi vaikuttaa väkivallan puheeksi ottamiseen ja avun pyytämiseen kielteisesti**
 - **Riskinarviointi paljastaa väkivallan vakavuuden ammattilaisen lisäksi usein myös väkivallan uhrille.**

Istanbulin sopimus velvoittaa riskinarviointiin

- Riskinarviointi on keskeinen keino vähentää väkivallan uusiutumista ja lisätä uhrin turvaa
 - Lähisuhdeväkivalta ei ole yksi yksittäinen teko, vaan toistuvuus on osa ilmiötä
- Väkivallasta kysytään palveluissa ja jokaiselle aikuiselle lähisuhdeväkivallan uhrille tehdään MARAK-mallin mukainen väkivallan riskinarvio sekä tarvittaessa turvasuunnitelma (Turvallisuutta kaikkialla – paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset SM 2019:2)
- Jos riskinarviointia tehtäisiin systemaattisesti, nousisiko esim. poliisin ja terveydenhuollon luvut alla?
 - Ohjautuminen turvakotiin: oma aloite 37 %, sosiaalihuolto 29 %, lähipiiri 9 %, poliisi 6 %, terveydenhuolto 5 %

thl.fi/vakivalta

Nollalinja.fi

verkkokoulut.thl.fi

Työn tueksi

Väkivallan suodatin- ja kartoituslomake

Suodatinkysymykset

1 Onko Sinuun kohdistunut lähisuhteissasi* jossakin elämänvaiheessa fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?

Kyllä Ei

2 Vaikuttaako kokemasi väkivalta edelleen terveyteesi, hyvinvointiisi tai elämänhallintaasi?

Kyllä Ei

3 Onko lähisuhteissasi tällä hetkellä fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?

Kyllä Ei

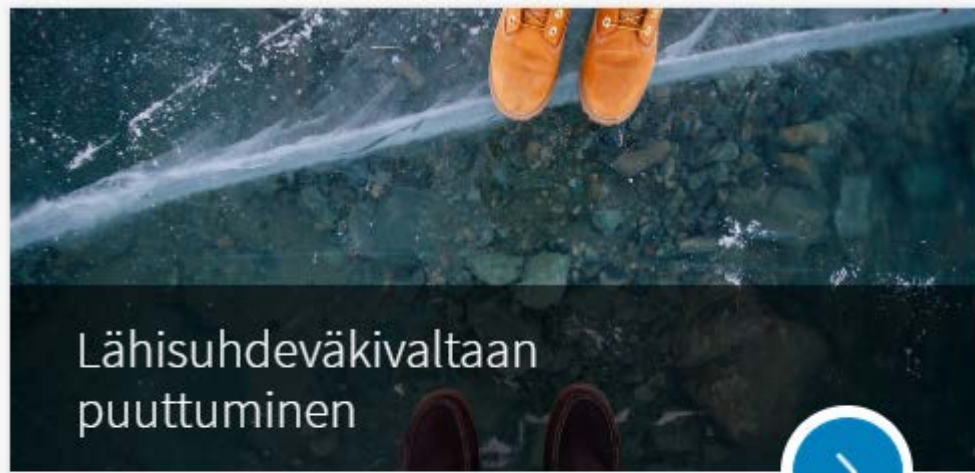
Jos kysymyksiin 2 tai 3 on vastattu KYLLÄ, kysy seuraavat kartoituskysymykset:

Testaa kuntasi lähisuhdeväkivallan ehkäisyn tila

	KYLLÄ	EI	SELVITÄ
	☒	☒	☒
Kunnassa on nimetty lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaattori.	☐	☐	☐
Kunnassa on lähisuhdeväkivallan ehkäisyn yhteistyöryhmä.	☐	☐	☐
Lähisuhdeväkivallan ehkäisy sisältyy kunnan			
• hyvinvointistrategiaan	☐	☐	☐
• turvallisuussuunnitelmaan	☐	☐	☐
• sosiaali- ja terveydenhuollon toimintasuunnitelmiin.	☐	☐	☐
Kunnassa on laadittu väkivallan ehkäisyn toimintamalli ja palvelupolku.	☐	☐	☐
Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä on ohjeistettu ja koulutettu puuttumaan lähisuhdeväkivaltaan.	☐	☐	☐
Jokainen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen tietää, miten toimitaan, jos väkivaltaa ilmenee.	☐	☐	☐
Lähisuhdeväkivallan ehkäisystä ja palveluista on saatavilla helposti ja riittävästi tietoa.	☐	☐	☐

Luo luottamusta – Puutu väkivaltaan

verkkokoulut.thl.fi

Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen

3.1 Kohtaaminen ja tunnistaminen

Verkko koulu 7.9.2018

Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen

YRITETTY

0%

3.2 Lähisuhdeväkivaltatyön menetelmät

Verkko koulu 7.9.2018

Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen

YRITETTY

66.67%

1.1 Mitä lähisuhdeväkivalta on?

15 min • Tero Lehikoinen 31.8.2018

Lähisuhdeväkivalta ilmiönä

TEHTY LOPPUUN

100%

1.2 Lähisuhdeväkivallan osapuolet

Verkko koulu 18.9.2018

Lähisuhdeväkivalta ilmiönä

TEHTY LOPPUUN

100%

Moniammatillisuus ja yhteistyö koulutuksen läpileikkaavina teemoina

Lisätietoa

- [Thl.fi/vakivalta](https://thl.fi/vakivalta)
- [Thl.fi/marak](https://thl.fi/marak)
- [Thl.fi/turvakotipalvelut](https://thl.fi/turvakotipalvelut)
- [Thl.fi/fgm](https://thl.fi/fgm)
- GREVIO (= Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä) Suomen arviointiraportti
- [Nollalinja.fi](https://nollalinja.fi)

Tule juttelemaan
THL:n turvallisuus-
ständille!

Kiitos!

Yhteystiedot

Suvi Nipuli

Valtion palvelut

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

suvi.nipuli@thl.fi

P.029 524 7205